Ulkoministeriö NEUVOSTORAPORTTI UM2021-00555

POL-30 Wong Hämäläinen Anna-Mari(UM), Hotta Vanessa(UM)

14.05.2021

Asia
Ulkoasiainneuvosto 10.5.2021

Kokous
Ulkoasiainneuvosto 10.05.2021

10.5.2021 pidetyn EU:n ulkoasiainneuvoston pääaiheet olivat Länsi-Balkan ja transatlanttiset suhteet. Ulkoministerit tapasivat myös videoyhteyksin Yhdysvaltojen ilmastolähettiläs John Kerryn. Ajankohtaisista aiheista käsiteltiin Sahelia, globaalia terveyttä ja rokotediplomatiaa Global Health Summit -kokouksen alla, Palestiinan vaaleja, Iranin ydinohjelmasopimusta koskevia neuvotteluja (JCPOA) sekä Afganistanin, Venäjän, Libanonin ja Hongkongin tilanteita. Muissa aiheissa esille nostettiin kauppasopimukset Latinalaisen Amerikan maiden kanssa ja 5+1 keskustelut Genevessä Kyproksen kysymyksen ratkaisemiseksi. Lisäksi esillä kiristynyt tilanne Kirgisian ja Tadzhikistanin rajalla sekä Venezuelan kansallisen vaalineuvoston (CNE) uusi kokoonpano.

Länsi-Balkanin osalta vahvistettiin yhtenäinen näkemys alueen strategisesta tärkeydestä EU:lle. Jäsenyysperspektiivistä kiinnipitäminen on tärkeää, mutta myös muille konkreettisille toimille on tarve. Vahvistettiin näkemys tehokkaan viestinnän merkityksestä alueella.

Transatlanttisten suhteiden osalta todettiin yhteneväinen näkemys EU:n ja USA:n parantuneista suhteista ja EU:n ja USA:n jaetut intressit monella politiikan alalla. Erityisesti yhteistyö ilmastopolitiikan edistämisessä on tärkeää, samoin kuin turvallisuusdialogin käynnistäminen. Myös kauppa- ja teknologiakysymyksissä toivotaan yhteisymmärrykseen pääsemistä ja sitä kautta tehokkaampaa yhteistyötä.

Keskustelussa Yhdysvaltain ilmastolähettilään Kerryn kanssa nousi esiin tavoite yhteistyön tiivistämiseksi ilmastokysymyksissä ja tarve vahvalle ilmastodiplomatialle. Lisäksi korostettiin pikaisten ja konkreettisten ilmaistotoimien tärkeyttä ennen Glasgow'n kokousta.

Sahelin osalta esitettiin huoli alueen kiristyneestä tilanteesta. Globaalin terveyden osalta nostettiin esiin Covid-19-vastaisen rokoteasteen rajallisuus maailmanlaajuisesti ja tarve rokotesolidaarisuudelle. Vahvistettiin tarve tukea Afganistanin rauhanprosessia. Keskusteltiin Venäjän ja EU:n huonontuneista suhteista ja osoitettiin yhtenäisyyttä Venäjän toimien tuomitsemisessa mutta samalla myös tarve yhteistyölle niillä osa-alueilla, jotka ovat EU:lle tärkeitä. Palestiinan vaalien osalta korostettiin tarvetta

uskottaville vaaleille ja tuomittiin väkivaltaisuudet ja alueliitokset. Kuultiin tilannekatsaus JCPOA-neuvotteluista, jotka ovat edenneet maltillisesti. Osoitettiin huoli Libanonin tilanteesta sekä Valko-Venäjän tilanteesta, josta toivotaan laajempaa keskustelua seuraavassa kokouksessa. Esitettiin toive siitä, että Hongkongia koskevat päätelmät saataisiin hyväksyttyä.

1. **Ajankohtaiset aiheet**

Ajankohtaisina aiheina nostettiin esiin Sahelin tilanne, globaali terveys / Global Health Summit -kokous, Palestiinan vaalit, Iranin ydinohjelmasopimusta koskevat JCPOA-neuvottelut, sekä tilanteet Afganistanissa, Venäjällä, Libanonissa ja Hongkongissa.

Sahel

Kuultiin EU:n korkea edustaja Borrellin vierailusta alueelle. Väkivaltaisuudet ovat lisääntyneet alueen maissa ja Sahelin tilanne vaatii vahvempaa huomiota EU:lta. Jäsenmaat esittivät huolensa mm. ilmastonmuutoksen ja terrorismin aiheuttamasta lisääntyneestä muuttoliikkeestä alueella. Esiin nousivat myös erityisesti Tšadin ihmisoikeus- ja perustuslakikysymykset.

Global Health Summit / Globaali terveys

Rokotusasteen rajallisuus nostettiin esiin; on olemassa riski, että virus kroonistuu, ja siksi rokotustahtia on kiihdytettävä maailmanlaajuisesti. Erityisesti Intian tilannetta on seurattava. Vastaava myöhästynyt tuhoisa aalto voi vielä koetella myös Afrikkaa. 21.5. Global Health -huippukokouksen yhteydessä tulee jatkaa viestimistä siitä, että EU ei tingi globaaleista sitoumuksistaan koskien rokotesolidaarisuutta ja monenvälistä yhteistyötä rokotteiden saatavuuden parantamiseksi kaikkialla maailmassa. Tuotiin esiin EU:n globaali sitoutuminen rokotesolidaarisuuteen ja viitattiin Yhdysvaltojen aloitteeseen immateriaalioikeuksiin liittyen. Kiiteltiin myös rokotetoimituksesta Länsi-Balkanin maihin ja vedottiin myös jäsenmaihin edes pienten rokotelahjoituksien puolesta. Todettiin, että aiheeseen voidaan tarvittaessa palata tulevassa ulkoasiainneuvostossa.

Afganistan

Todettiin Afganistanin tilanteen ja joukkojen vetäytymisen uhkaavan Eurooppaa monin tavoin (muuttoliike, huumekauppa, terrorismi). Vahvistettiin, että Afganistanin rauhanprosessia on turvattava ja tästä tuesta on myös viestittävä selkeästi. Humanitääristä läsnäoloa maassa on jatkettava.

Venäjä

Keskusteltiin EU:n ja Venäjän välisten suhteiden tilasta. Jaettiin näkemys EU:n ja Venäjän viimeaikaisesta suhteiden huonontumista. Todettiin, että vaikka suhteiden huono kierre olisi katkaistava, Venäjän toimet ovat tuomittavia. Puheenvuoroissa korostuivat myös kiitokset ja vakuutukset jäsenmaiden välisen solidaarisuuden osoituksista, sekä tuki EU:n Venäjä-politiikan viidelle periaatteelle ja yhtenäisyydelle. Toisaalta todettiin, että Venäjän kanssa on tärkeää tehdä EU:n etujen mukaista yhteistyötä esimerkiksi ilmasto- ja asevalvontakysymyksissä. Aiheesta odotetaan keskustelua seuraavassa ulkoasiainneuvostossa.

Suomi ilmaisi solidaarisuutta Venäjän toimien kohteiksi joutuneille, huomioi suhteiden huonon kierteen ja tuomitsi Venäjän toimet (ml. ihmisoikeusloukkaukset ja perusoikeuksien rapautumisen Venäjällä) sekä Venäjän Ukrainaan kohdistaman sotilaallisen paineen. Päättäväinen ja painokas vastaus on ollut paikallaan. Yhtenäisen linjan ja viiden periaatteen pohjalta Suomi haluaa katsoa eteenpäin ja kannattaa kahden raiteen taktiikkaa. Samalla kun vakaasti reagoidaan tuomittaviin

toimiin, on pidettävä yhteydet avoinna ja tavoiteltava dialogia asioissa, jotka ovat EU:n intresseissä, kuten ilmasto ja ympäristö. Kyse ei ole taipumisesta vaan omien etujen ja kantojen puolustamisesta. Eurooppa-neuvoston on hyvä keskustella ja vahvistaa yhtenäiseen linjaan sitoutuminen.

Palestiinan vaalit

Todettiin pettymys vaalien lykkääntymisestä ja osoitettiin huoli heikentyneelle tilanteelle Itä-Jerusalemissa. Uskottavien vaalien järjestäminen on palestiinalaisille tärkeää, vaalipäivä olisi asetettava ja myös Israelin olisi tuettava vaalien järjestämistä. Osoitettiin kritiikkiä väkivaltaa, karkotuksia ja alueliitoksia kohtaan. Myös tarve edistää kahden valtion ratkaisua tuotiin esille.

Iran/JCPOA

Kuultiin tilannekatsaus Wienin-neuvotteluista, joissa käyty neljäs kierros. Diplomaattiseen ratkaisuun pyritään yhteistyössä kaikkien kanssa. Todettiin, että vaikka neuvotteluissa on ollut havaittavissa edistymistä, jäljellä olevan ajan rajallisuus tekee tilanteesta haastavan.

Libanon

Esitettiin yhtenäinen huoli maan hajoamisesta, paikallisten ja pakolaisten olosuhteista sekä pelko siitä, etteivät poliittiset johtajat pääse yhteisymmärrykseen. Kuultiin korkea edustaja Borrellin keskustelusta Libanonin ulkoministerin kanssa.

Valko-Venäjä

Keskustelussa osoitettiin yhtenäinen huoli tilannekehityksestä. Jäsenmaat osoittivat kannatuksensa sekä porkkanoille (ert. tukipaketti demokraattiselle Valko-Venäjälle) että kepeille (pakotteet). Valko-Venäjästä toivottiin laajempaa keskustelua seuraavassa ulkoasiainneuvostossa.

Suomi yhtyi huoliin Valko-Venäjän tilanteesta ja osoitti valmiutensa pakotteiden asteittaiselle laajennukselle ja tukipaketille, jota toivoi pian nähtäville. Suomi kertoi kannattavansa Valko-Venäjän kutsumista itäisen kumppanuuden kokoukseen, jotta maan kanssa päästäisiin dialogiin.

Hongkong

Esitettiin toive siitä, että Hongkongia koskevat päätelmät saataisiin hyväksyttyä.

2. Muut aiheet

Esitettiin toive edistää kauppasopimuksia Meksikon ja Chilen kanssa sekä Mercosur-sopimusta Brasilian kanssa. Kuultiin 5+1 keskusteluista Genevessä Kyproksen kysymyksen ratkaisemiseksi. Nostettiin esiin kiristynyt tilanne Kirgisian ja Tadzhikistanin rajalla sekä Venezuelan kansallisen vaalineuvoston (CNE) uusi kokoonpano, jota pidettiin odotettua tasapainoisempana. Ehdotettiin myös asiantuntijaryhmän lähettämistä Venezuelaan tutkimaan mahdollisuutta lähettää EU maahan vaalitarkkailuun ja koordinaatiota Yhdysvaltojen kanssa.

3. Länsi-Balkan

Tuotiin esille Länsi-Balkanin (LB) maiden vaikeudet, mm. velkaloukut, disinformaation lisääntyminen, maiden kahdenväliset kiistat ja oikeusvaltiokehityksen riittämättömyys. Todettiin

Covid-kriisin lisänneen Kiinan ja Yhdysvaltojen vaikutusvaltaa alueella. Toisaalta todettiin EU:n rokotetoimitusten osoittaneen, että EU:n tila alueella on odotettua laajempi. Kansalaisten laaja enemmistö puoltaa EU-jäsenyyttä, ja EU on Länsi-Balkanin maiden suurin kauppakumppani.

Vahvistettiin yhtenäinen halu EU:n vahvemmalle sitoutumiselle alueelle. Korostettiin alueen strategista merkitystä EU:lle. Tärkeiksi yhteistyöalueiksi nostettiin esim. ilmasto, ympäristö, energiatehokkuus ja muuttoliike. EU:n uskottavuuden säilyttämistä ja lupausten kiinnipitämistä alueella pidettiin tärkeänä. Myös yhteistyön tärkeyttä saman mielisten kumppanimaiden, kuten Yhdysvaltojen, kanssa korostettiin.

Samalla kun laajentumispolitiikan merkitystä EU:n työkaluna korostettiin, osa maista oli sitä mieltä, ettei laajentumispolitiikka yksin riitä: tarvitaan myös konkreettisia toimia EU-viitekehityksen ulkopuolelta.

Toivottiin, että Länsi-Balkanista keskusteltaisiin ulkoasiainneuvoston tasolla useammin, ja ehdotettiin myös vuosittaista EU-LB-huippukokousta. **Suomi** peräänkuulutti usean muun maan kanssa Pohjois-Makedonian ja Albanian jäsenyysneuvotteluiden käynnistämistä todeten, etteivät kahdenväliset kiistat saa olla esteenä laajentumiselle.

Esiin nousi myös yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittymisen, strategisen viestinnän sekä disinformaation vastaisen toiminnan tärkeys. EU:n tuomat konkreettisista eduista tulisi viestiä suoraan kansalaisille, ja alueen maita tulisi muistuttaa vankkumattomasta sitoutumisesta EU-perspektiiviin. Esiin nousi myös Länsi-Balkanin kutsuminen Euroopan tulevaisuuskonferenssiin, ja **Suomi** ehdotti alueen nuorten kytkemistä siihen.

Suomi nosti puheenvuorossaan myös esille tehokkaan viestinnän, uudistusten (ml. alueellinen yhteismarkkina ja Euroopan investointipankin toimet) merkittävyyden. Lisäksi Kosovon pääministeri Kurtille tulee lähettää vahva viesti dialogin aikaansaamisen ensisijaisuudesta ja siitä, että dialogi on kotimaisen agendan toimeenpanon edellytys.

4. Transatlanttiset suhteet

Todettiin yhteystyön Yhdysvaltojen uuden hallinnon kanssa alkaneen erinomaisesti kaikilla aloilla. Esiin nostettiin myös EU:n ja Yhdysvaltojen intressien olevan usealla alueella yhteneväiset, ml. ilmastopolitiikan sekä ulko -ja turvallisuuspolitiikan suhteen, vaikka verotuksen, teknologian ja kauppapolitiikan suhteen voi olla eriäviä näkemyksiä. Toisaalta tuotiin esiin huoli Yhdysvaltojen asettamien pakotteiden vaikutuksista energiaturvallisuuteen, ja esiin nostettiin myös huoli Yhdysvaltojen valikoiva sitoutuminen itäisen Välimeren alueella.

Suomen puheenvuorossa korostettiin ilmastoyhteistyötä ja vaikuttamista suuriin päästäjiin yhdessä. Edelleen todettiin Yhdysvaltojen liittyminen valtionvarainministereiden ilmastokoalitioon, jossa toisena puheenjohtajana on suuriin päästäjiin kuuluva Indonesia. Ilmastokysymykset ovat tärkeitä myös arktisessa yhteistyössä, jossa Arktisen neuvoston rooli on keskeinen. Tarvitaan myös transatlanttista yhteistyötä mustan hiilen vähentämiseksi sekä yhteisiä toimia Globaalin metaanialliansin edistämiseksi. Suomi pitää yhteistyötä Yhdysvaltojen kanssa kahdenvälisissä kauppakysymyksissä sekä maailmanlaajuisiin kauppahaasteisiin vastaamisessa sekä tervetulleena että välttämättömänä. Kauppakiistat olisi sovittava, jotta voitaisiin keskittyä yhteisten etujen ja arvojen edistämiseen. Kauppa- ja teknologianeuvoston perustaminen olisi tervetullut. Normien ja standardien asettamisessa johtopaikan saavuttamiseen tarvitaan transatlanttista yhteistyötä. Uusia teknologioita kehitettäessä ja käyttöön otettaessa olisi samalla turvattava demokratian säilyminen ja otettava huomioon oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja tietosuoja. Suomen mielestä EU-

Yhdysvallat turvallisuus- ja puolustusvuoropuhelun perustaminen olisi ensiarvoista. Yhdysvallat olisi saatava pysymään sitoutuneena Euroopan turvallisuuteen.

5. Videokeskustelu Yhdysvaltojen ilmastolähettiläs John Kerryn kanssa

Yhdysvaltain palaaminen kansainvälisille areenoille myös ilmastodiplomatiassa toivotettiin lämpimästi tervetulleeksi. Yhdysvaltain ja erityisesti ilmastolähettiläs Kerryn aktiivisuus keräsi paljon kiitosta. Myös Tanska sai paljon kiitosta toiminnastaan, joka edesauttoi ilmastoyhteistyön aktivoimista nopeasti Yhdysvaltain uuden hallinnon kanssa.

Keskustelussa vahvistettiin yhteinen tavoite yhteistyön tiivistämiseksi ilmastokysymyksissä ja tarve vahvalle ilmastodiplomatialle. Yhteisillä toimilla EU:n ja Yhdysvaltojen on mahdollista vaikuttaa muihin, erityisesti G20-maihin, jotta nämä sitoutuisivat tiukempiin päästötavoitteisiin. EU:n ja Yhdysvaltojen tulee myös laajentaa koalitiotaan ja rakentaa laajempi sidosryhmä yhdessä suuremman maajoukon kanssa. Yhteistyön lisäämisessä ja syventämisessä tulee käyttää laajasti eri keinoja, mm. huippukokoukset (Intia), yhteistyösopimukset (Vietnam) ja kauppaneuvottelut (Mercosur). Vaikutustoimien tulee suuntautua erityisesti G20-maihin, erityisesti Kiina, Intia, Brasilia, Indonesia, Etelä-Afrikka, Australia, Meksiko. EU:n ja Yhdysvaltojen yhteistyön nähtiin muodostavan tarpeeksi isoa vipuvoimaa, jolla pystytään vaikuttamaan hitaasti eteneviin maihin.

Myös pikaisten ja konkreettisten ilmaistotoimien puolesta peräänkuulutettiin: edessä olevat kuusi kuukautta ennen Glasgow'n kokousta ovat kriittisiä sen varmistamiseksi, että kokouksessa saadaan aikaiseksi tarvittavat tulokset. Tämän suhteen on kaikki mahdollisuudet käytettävä, mm. G7-huippukokous ja G20-kokous. Todettiin, että EU:lla on selkeä suunnitelma päästöjen vähentämiseksi, ja tarvittava lainsäädäntö pöydätään heinäkuuhun mennessä. Myös Kiinaan ja muihin suuriin päästäjiin vaikuttamisen ja ilmastorahoituksen tärkeyttä korostettiin. EU:n jäsenmaat ovat myös hyvin tietoisia ilmastonmuutoksen mukanaan tuomista riskeistä turvallisuudelle ja vakaudelle, jos globaalia resilienssiä ilmastonmuutosta vastaan ei vahvisteta. Viitattiin Yhdysvaltojen presidentti Bidenin isännöimään ilmastohuippukokoukseen sekä ilmastorahoitukseen: Yhdysvallat aikoo tuplata ilmastorahoituksensa ja Eurooppa on tämän jo tehnyt.

Suomen ja Ruotsin yhteispuheenvuorossa tuotiin esiin yhteistyön tiivistämistä, raskaan teollisuuden vihreää transitiota, LeadIT-aloitetta, vihreää terästä, tekstiiliteollisuuden vihreitä ratkaisuja, valtiovarainministereiden ilmastokoalitiota, arktista yhteistyötä ja Venäjän tulevaa pj-kautta sekä mustan hiilen ja metaanipäästöjen vähentämistä. Puheenvuoron piti Ruotsin ulkoministeri Linde.

Suomen edustajat

Valtiosihteeri Johanna Sumuvuori ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

-

Liitteet

Viite

Asiasanat	Transatlanttiset suhteet, UAN Ulkoasiainneuvosto, YUTP, Länsi-Balkan
Hoitaa	**UM**
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PE, PLM, SM, STM, TEM, TPK, TULLI, VM, VNK, YM